یادداشت

رمزگشایی از سخنان نوبخت

پویا نعمت‌اللهی
روزنامه‌نگار

● در خبرها آمده بود دولت بابت یارانه‌های نقدی به بانک مرکزی حدود پنج هزار میلیارد تومان بدهی دارد. صحبت‌های رئیس سازمان برنامه و بودجه در این زمینه اندکی مبهم است. وی اظهار کرده است پنج هزار میلیارد تومان رقمی است که اکنون نیز جزء بدهی دولت است و دولتِ قبل از بانک مرکزی برای پرداخت هدفمندی یارانه استقراض کرده است. امسال نیز شش‌هزارو ۳۰۰ میلیارد تومان از منابع عمومی برای هدفمندی در نظر گرفته شده است؛ اما این اظهارات به چه معنا است؟

البته مقامات اقتصادی تمایل چندانی به استفاده از عبارت «استقراض» ندارند و سعی دارند آن را به نوعی به مثابه «تنخواه» تلقی کنند. شکی نداریم که هم‌اکنون دولت به‌واسطه تحریم‌های دامنه‌دار، دچار کاهش منابع عمومی درآمدهای نفتی شده است و دراین‌میان موضوع پرداخت یارانه‌های نقدی همچنان به قوت خود باقی بوده است و دولت چاره‌ای جز ادامه مسیر پرداخت ندارد؛ حال آنکه درآمدهای عمومی برای پرداخت این یارانه‌ها کافی نیست. از سوی دیگر، طبق قانون، دولت اجازه دارد از محل «خالص وجوه حاصل از اجرای این قانون» هزینه کند. در موقعیت کنونی، عملا از این «محل» وجوهات درخور توجهی به دولت تعلق نمی‌گیرد؛ بنابراین به گزینه توسل به منابع پولی و مالی دیگری توجه می‌شود که یکی از آنها می‌تواند همین استقراض از بانک مرکزی یا «تنخواه دولت در بانک مرکزی» باشد. اساسا برای تأمین مالی یارانه‌ها، هر شیوه‌ای به غیر از پایه پولی، احتمالا مسبب رکود خواهد شد (تا تورم)؛ مثلا استفاده از منابع بانکی، در این زمره قرار دارد. اکنون باید بررسی کنیم که یارانه‌های پرداختی آیا از همان تنخواه دولت در بانک مرکزی صورت گرفته است یا خیر؟ به بیان دیگر، آیا بانک مرکزی به عاملیت خود (یعنی دولت)، منابع موردنظر را از محل رشد پایه پولی کارسازی کرده است؟ میزان پایه پولی در پایان سال گذشته حدود ۱۳۱۱۴۷۹هزار میلیارد ریال بوده است؛ هرچند این رقم نسبت به پایان سال ۹۲ حدود ۱۰ درصد رشد داشته است، اما در دوره‌های سه‌ماهه در سال ۱۳۹۳ رشد منطقی و متعارفی داشته است. رئیس سازمان برنامه در پاسخ به این سؤال که در دو سال گذشته آیا تنخواهی برای هدفمندی یارانه از بانک مرکزی گرفته شده است، بیان کرد: تنخواه‌گرفتن اصلا ربطی به هدفمندی یارانه‌ها ندارد و از منابع عمومی بودجه، ردیف برای آن در نظر گرفته شده است. با این اوصاف، می‌توان اظهارات ایشان را صحیح ارزیابی کرد و همین واقعیت است که ساختار راهبردهای دولت را برای مقاطع مختلف، مشخص می‌کند. دولت می‌داند به مصاف تورم رفتن، بهایی معادل «ایجاد رکود» دارد. در سال‌های اولیه بعد از هدفمندی، پدیده استقراض دولت از بانک مرکزی، آثار تورمی به دنبال داشت و استمرار آن عملا کنترل تورم را از دست دولت خارج کرد. دقت داریم که پرداخت نقدی یارانه‌ها، باعث رشد حجم پول و رشد نقدینگی نیز می‌شود. شواهدی در دست است که پرداخت یارانه‌ها متناوبا از منشأ تنخواه در بانک مرکزی بوده است؛ اما دولت به‌خوبی آگاه است که این فرایند در نهایت «استمرار استقراض» از بانک مرکزی را به دنبال دارد.

به‌طور مشخص هرگاه پرداخت‌یارانه‌ها از سوی بانک مرکزی از ناحیه مطالبات این بانک از دیگر بانک‌ها صورت گیرد، آن‌وقت به‌واسطه تقلیل توان وام‌دهی بانک‌ها، چه بسا نرخ بهره هم بیشتر شود که ذاتا یک موقعیت ضدتورمی است. بدهی بخش دولتی به سیستم بانکی، چهار جزء دارد و شامل مجموع «بدهی دولت به بانک مرکزی» و «بدهی دولت به بانک‌ها» و «بدهی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به بانک مرکزی» و «بدهی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به بانک‌ها» است. طبق آمارها، بدهی دولت به بانک مرکزی در پایان سال قبل حدود ۱۸۴ هزار میلیارد بوده که نسبت به مقطع مشابه سال قبل از آن، حدود ۱۶ درصد رشد نشان می‌دهد؛ اما این نرخ رشد در سال اول تحقق هدفمندی چیزی حدود بالای ۷۰ درصد بوده است. طبق ماده ۱۳ قانون هدفمندی، تنخواه مورد نیاز برای اجرای قانون، در تنخواه بودجه سنواتی منظور شده است که از محل «منابع حاصل از اجرای قانون» در طول سال استهلاک می‌یابد؛ بنابراین در یک نگاه کلی، به نظر می‌رسد اظهارات رئیس سازمان برنامه مطابق واقعیت است.

حجم کل بدهی «بخش دولتی» به نظام بانکی

مقطع	بدهی بخش دولتی	رشد
سه‌ماهه اول ۹۲	۹۸۵،۹۹۷	۸،۳۱
سه‌ماهه دوم ۹۲	۱،۰۳۶،۰۹۵	۵،۰۸
سه‌ماهه سوم ۹۲	۱،۰۷۹،۲۴۳	۴،۱۶
سه‌ماهه چهارم ۹۲	۱،۱۰۸،۴۹۴	۲،۷۱
سه‌ماهه اول ۹۳	۱،۲۳۸،۶۱۰	۱۱،۷۴
سه‌ماهه دوم ۹۳	۱،۲۸۹،۵۸۷	۴،۱۲
سوم ۹۳	۱،۳۶۹،۸۳۲	۶،۲۲
چهارم ۹۳	۱،۴۶۶،۰۱۳	۷،۰۲

میلیارد ریال

رئیس گروه مطالعات انرژی وین در گفت‌وگو با «شرق» از دوستی و رقابت گازی می‌گوید:

رابطه ایران و روسیه، رابطه عشق و نفرت

تحریم ایران با هدف تقویت هژمونی آمریکا در اروپا

شکوفه حبیب‌زاده: «تعجب نمی‌کنم اگر ۲۰ سال بعد، به جای وزارت نفت، وزارت گاز داشته باشیم». این جمله را در اهمیت گاز برای ایران می‌گوید و معتقد است ۱۱۰ سال است که از چاه‌های نفت برداشت می‌کنیم و میدان‌های بزرگ هم عموما به بهره‌برداری رسیده‌اند و میدان‌های نفتی فرسوده شده‌اند. فریدون برکشلی، رئیس گروه مطالعات انرژی وین و رئیس اسبق امور اوپک ایران، یکی از برجسته‌ترین متخصصان حوزه انرژی، در گفت‌وگوی خود با «شرق» به اهمیت اجلاس مجمع جهانی کشورهای صادرکننده گاز که قرار است آذرماه در تهران برگزار شود اشاره می‌کند. به گفته او، دعوت حسن روحانی، رئیس‌جمهور، از ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه، نشان از رابطه عشق و نفرت این دو کشور دارد. ایران و روسیه، دو قطب ارزشمند در داشتن ذخایر گاز جهان، برای اینکه بتوانند بازار جهان را به دست گیرند سعی می‌کنند رقابت خود را در هاله‌ای از دوستی قرار دهند. او با نگاهی به گذشته ایران یادآوری می‌کند که پیش از پیروزی انقلاب حتی صادرکننده گاز به روسیه هم بود و منابع مالی ذوب‌آهن اصفهان، از صادرات گاز به روسیه تأمین می‌شد، اما پس از انقلاب این تعامل قطع شد. وی می‌گوید: «در سال ۱۳۵۸ شورای‌عالی انقلاب، به‌دلیل نارضایتی از پایین‌بودن قیمت گاز صادراتی به روسیه، این صادرات را متوقف کرد، زیرا روس‌ها با افزایش قیمت گاز موافقت نکردند و شرایط ایران هم در اوایل انقلاب چندان مناسب صادرات نبود و البته تصمیم‌ها در آن زمان بسیار مقطعی گرفته می‌شد... روسیه اجازه نمی‌داد که خط لوله گاز ایران به سمت اروپا به صورت مستقیم کشیده شود». برکشلی همچنین معتقد است اگر تحریم‌ها علیه ایران شکل نمی‌گرفت شاید اکنون ما صادرکننده گاز به اروپا بودیم و البته این را اضافه می‌کند که یکی از اهداف آمریکا برای تحریم ایران، تقویت هژمونی خود در اروپا بود. به گفته او، تحریمی که آمریکا برای ایران وضع کرد، بخشی با هدف محروم‌کردن اروپا از گاز طبیعی ایران بود که به نحوی هژمونی آمریکا را در اروپا تقویت می‌کند.

عکس: رزوفه رستمی، شرق

با توجه به مذاکراتی که اخیرا با روسیه انجام شده و وزیر انرژی روسیه خبر از پیشنهادهایی در حوزه گاز و نفت به ایران و نظر مثبت ایران به این پیشنهادها داده و از سویی رئیس‌جمهور کشورمان از پوتین، رئیس‌جمهور روسیه، برای حضور در اجلاس مجمع جهانی گاز دعوت کرده، به نظر شما علت این تمایل دوطرفه چیست؟

به‌زودی اجلاس مجمع جهانی کشورهای صادرکننده گاز در تهران برگزار خواهد شد و سران کشورها یا نمایندگان آنها به تهران سفر خواهند کرد. طبیعی است که حضور روسیه در ایران به این اجلاس اعتبار ویژه‌ای خواهد داد، زیرا کشوری است که بزرگ‌ترین صادرکننده گاز طبیعی از طریق خط لوله است و ۳۳ درصد از گاز طبیعی اروپا را تأمین می‌کند. روسیه کشوری است که در معادلات منطقه‌ای نقش بسیار مهمی دارد و گاز این کشور زمانی که از روسیه جریان می‌یابد، تا به مقصد نهایی برسد، حداقل هفت مرز را طی می‌کند. باید توجه داشت که صادرات گاز از طریق خط لوله بسیار اهمیت دارد و امنیت متقابل کشورها در آن مطرح می‌شود و به تعبیری کشورهای واردکننده و صادرکننده، به امنیت یکدیگر نیاز پیدا می‌کنند. از طرفی ایران هم در سال‌های قبل از پیروزی انقلاب، به روسیه گاز صادر می‌کرد و منابع مالی ذوب‌آهن اصفهان، از طریق صادرات گاز به روسیه تأمین می‌شد، اما پس از انقلاب این تعامل قطع شد.

علت آن‌چه بود؟

در سال ۱۳۵۸ شورای‌عالی انقلاب، به دلیل نارضایتی از پایین‌بودن قیمت گاز صادراتی به روسیه، این صادرات را متوقف کرد.

چرا درباره قیمت‌ها با روسیه به توافق نرسیدند؟

روس‌ها موافقت نکردند و شرایط ایران در اوایل انقلاب هم چندان مناسب صادرات نبود و البته تصمیم‌ها در آن زمان بسیار مقطعی گرفته می‌شد. درهرحال، ایران با روسیه رابطه عشق و نفرت دارد. به این دلیل که رقیب یکدیگر هستیم، زیرا دو کشور دارنده ذخایر بزرگ گاز طبیعی هستند. روسیه نیز همیشه سعی کرده صادرات گاز ایران را به سوی آسیا ببرد و ایجاد خط لوله آسیایی ایران به پاکستان و پیش از آن به پاکستان و هند با همین هدف انجام گرفت. روسیه اجازه نمی‌داد که خط لوله گاز ایران به سمت اروپا، به صورت مستقیم، کشیده شود.

خط لوله مستقیم ایران به اروپا چه مزایایی داشت که روسیه از آن بیم داشت؟

اگر خط لوله گاز ایران از طریق ترکیه به اروپا می‌رفت، در آن صورت رقیب جدی روسیه می‌شد. این مسئله در حالی است که ایران بسیار راغب به حضور در بازارهای اروپایی است و اروپا نیز به شدت علاقه‌مند به حضور ایران در انتقال منابع گاز طبیعی از طریق خط لوله است، زیرا قصد دارد منوپولی بازار گاز را از روسیه بگیرد.

اگر تحریم‌ها اعمال نمی‌شد ایران و اروپا وارد چنین تعاملی می‌شدند؟

بله، اگر تحریم‌ها اعمال نمی‌شد احتمالا ایران اکنون صادرکننده گاز طبیعی به اروپا بود. درواقع اگر ایران در خط لوله گاز ناباکو حضور می‌یافت، فشاری را که روسیه درحال‌حاضر از طریق اوکراین بر اروپا می‌آورد نمی‌توانست اعمال کند، زیرا اتحادیه اروپا جایگزینی داشت. درواقع تحریمی که آمریکا در مقابل ایران وضع کرد، بخشی با هدف محروم‌کردن اروپا از گاز طبیعی ایران بود که به نحوی هژمونی آمریکا را در اروپا تقویت می‌کند. به عقیده من فراوانی گاز در ایران این امکان را می‌دهد که ما نیز صادرکننده گاز به اروپا باشیم و درعین‌حال به آسیا نیز گاز صادر کنیم. البته منظور من از آسیا، پاکستان است؛ زیرا مصرف گاز طبیعی این کشور هرچند بسیار پایین است، اما میزان نیاز آن به گاز طبیعی در رتبه بالایی قرار دارد.

> ● تعجب نمی‌کنم که ۲۰ سال بعد، به جای وزارت نفت، وزارت گاز داشته باشیم. درهرحال ۱۱۰ سال است که از چاه‌های نفت برداشت می‌کنیم. اکنون عمده میدان‌های نفتی فرسوده شده‌اند.
>
> ● تحریمی که آمریکا در مقابل ایران وضع کرد، بخشی با هدف محروم‌کردن اروپا از گاز طبیعی ایران بود که به نحوی هژمونی آمریکا را در اروپا تقویت می‌کند

آیا روسیه از حضور در این اجلاس استقبال خواهد کرد؟

اگر ولادیمیر پوتین به ایران بیاید، نشان‌دهنده این است که می‌خواهند هم‌گرایی خود را در امور گاز با ایران تقویت کنند، چون مجمع جهانی صادرکنندگان گاز در سال ۲۰۰۰ در ایران شکل گرفته است. درواقع ایران این ایده را مطرح کرد و حتی نام این مجمع را نیز ایران برگزید. در ابتدا روسیه نیز موافق نبود، اما تلاشی که انجام شد سبب شد تا این مجمع جهانی شکل بگیرد. باید در نظر داشت تقویت دیپلماسی فعال گازی، به‌ویژه دیپلماسی خط لوله گاز طبیعی، بسیار اهمیت دارد، زیرا جنبه امنیت ملی دارد، اما اگر گاز طبیعی تبدیل به LNG (گاز طبیعی مایع) شود مانند نفت خواهد بود. اکنون قطر بخش عمده‌ای از گاز طبیعی خود را به این شکل صادر می‌کند و این امتیاز را ندارد که بتواند به صورت سیاسی بر کشوری تأثیر بگذارد، اما خط لوله این امتیاز را برای ایران ایجاد می‌کند.

ایران برای انتقال گاز طبیعی از طریق خط لوله به اروپا گویا با موانعی جز روسیه و تحریم‌های آمریکا علیه ایران نیز دست به گریبان است. نقش ترکیه در ایجاد مانع چیست؟

ترکیه همواره اصرار داشته گاز طبیعی ایران را بخرد و سپس به اروپا صادر کند، نه اینکه ایران خود بتواند گاز طبیعی را پس از تأمین نیاز ترکیه به گاز طبیعی با خط لوله به قلب اروپا ببرد.

ایران نمی‌تواند با این خواسته مقابله کند؟

ایران در برابر این خواسته ترکیه مقاومت خوبی نشان داده است. از طرفی از آنجایی که اکنون ترکیه در شرایط مطلوبی به‌سر نمی‌برد و با توجه به اینکه ایران، پس از چند دهه در بهترین شرایط خود پس از قطع‌نامه هسته‌ای شورای امنیت قرار دارد، ایران این امتیاز را دارد که بر تأمین گاز این کشور و سپس تأمین گاز اروپا از طریق خط لوله اصرار ورزد. درحال‌حاضر سوئیس و بسیاری از کشورهای دیگر اروپایی منتظرند که گاز ایران، از طریق خط لوله به این کشورها برود، زیرا در چشم‌انداز ۲۰ساله اروپا، کشورهای اروپایی نمی‌خواهند گاز خود را از طریق روسیه تأمین کنند. درحالی‌که درباره گاز ایران این نگاه وجود ندارد و آنها به وجود گاز فراوان در ایران بسیار خوش‌بین هستند. در هر حال در مجمع جهانی گاز یا همان اوپک گازی، بازیگران اصلی، ایران و روسیه هستند و اگر رئیس‌جمهور روسیه به ایران بیاید، نشان از اهمیت روسیه به روابط گازی با ایران دارد. به دلیل اینکه، اگر سرمایه‌گذاری‌ها در ایران افزون شود و ایران نیز بتواند مصرف داخلی خود را کاهش دهد می‌تواند به صادرات گاز خود بیندیشد. از طرفی با اینکه ایران سومین تولیدکننده گاز جهان است، به دلیل مصرف بالای گاز خود نمی‌تواند به این خواسته برسد. باید در نظر داشت انتقال گاز به روستاهای کمتر از پنج هزار نفر، بسیار هزینه‌بر است و دیگر به‌صرفه نیست، بنابراین از این پس ادامه تولید گاز متوجه بازارهای بین‌المللی خواهد بود.

همان‌گونه که اشاره کردید مصرف داخل بالاست و برای صادرات باید مازاد تولید داشته باشیم. راهکار شما برای چگونه مدیریت‌کردن منابع گازی کشور چیست؟

متأسفانه در ایران انرژی را بسیار سخاوتمندانه مصرف می‌کنیم و دلیل آن نیز این است که همیشه انرژی (نفت و گاز) با قیمت‌های پایین در دسترس بوده است. این نگاه نیاز به بازنگری اساسی دارد. ساختار صنعتی ایران انرژی‌بر است؛ صنایعی چون ساختمان، فولاد، پتروشیمی و... صنایع انرژی‌بر محسوب می‌شوند؛ بنابراین باید به‌تدریج صنایع خود را به سمت انرژی‌هایی سوق دهیم که مصرف انرژی آنها بسیار پایین‌تر است. این مسئله کمابیش در حال انجام است. برای مثال صنایع ارتباطاتی و خدمات، به مصرف انرژی زیاد، از نوع نفت و گاز نیاز ندارند. از سویی تعدادی از صنایع ما سال‌هاست بازسازی نشده‌اند؛ بنابراین در شرایط عادی هم مصرف انرژی بالایی دارند. اگر صنایعی چون پتروشیمی، صنعت ساختمان و فولاد که به آن اشاره شد، بازسازی شوند، انرژی‌طلبی کمتری خواهند داشت و این نکته‌ای است که نیاز به حجم زیادی از سرمایه‌گذاری خواهد داشت. متأسفانه اکنون صنایع خودروسازی ما به‌شدت انرژی‌طلب هستند. فکر نمی‌کنم در هیچ کشوری، خودرویی ساخته شود که در هر صد کیلومتر ۱۰ لیتر بنزین مصرف کند. خودروهای هند و مالزیایی در هر صد کیلومتر زیر هفت لیتر مصرف دارند؛ بنابراین به بازنگری اساسی در ساختار انرژی کشور نیازمندیم. از طرف دیگر باید تولید را بالا ببریم، زیرا اکنون در مخازن گازی نیاز به سرمایه‌گذاری داریم و اگر این سرمایه‌گذاری صورت گیرد، قطعا با افزایش تولید روبه‌رو خواهیم شد. اکنون در مخازن نفت نیز گاز تزریق نمی‌کنیم، زیرا مصارف صنعتی و خانگی بسیار زیاد است؛ بنابراین باید در تقاضا تعدیل ایجاد کرد و درمقابل در بخش عرضه، به فکر افزایش سرمایه‌گذاری و تولید بیشتر باشیم.

با توجه به اینکه بازار نفت جهانی و قیمت‌ها به‌صورت جهانی تعیین می‌شود، اما بازار گاز به این شکل نیست- زیرا قیمت گاز در قراردادها تعیین می‌شود و معمولا در هر قرارداد این قیمت‌ها متفاوت است. به این علت اوپک در بازار نفت معنادار است- آیا مجمع جهانی گاز یا به تعبیر شما همان اوپک گازی معنایی دارد؟

درست است؛ اما نباید فراموش کرد با اینکه قیمت گاز با خط لوله براساس قراردادهاست، ولی این قیمت‌ها، منبعث از قیمت جهانی نفت است. ما در ظاهر تصور می‌کنیم این قراردادها مستقل از قیمت نفت هستند، درحالی‌که برعکس، تابعی از قیمت نفت در جهان به شمار می‌روند. به این معنا که در محاسبات آن ارزش حرارتی محاسبه می‌شود. درواقع در قیمت‌گذاری گاز پارامتر «مترمکعب» گاز در نظر گرفته نمی‌شود، بلکه ارزش حرارتی آن را با نفت می‌سنجیم؛ هرچند قیمت گاز، از قیمت نفت پایین‌تر است، اما لحظه‌به‌لحظه قیمت نفت را از نظر ارزش حرارتی دنبال می‌کند.

صادرات گاز طبیعی از طریق خط لوله چقدر برای ایران سودآور خواهد بود؟

نباید انتظار سود آنی از قراردادهای خط لوله داشته باشیم. در واقع صادرات گاز طبیعی از طریق خط لوله در ۱۰ سال اول سودآور نیست، حتی تعجب هم نباید کرد، اگر برای آن سوبسید هم داده شود. گاز مانند نفت نیست که هر زمان وارد بازار شد مستقیما سودی عاید کشور کند، بلکه باید وابستگی کشور مقصد به کشور مبدأ ایجاد شود و متعاقب آن بتوانیم سودآوری داشته باشیم. در روسیه هم، وقتی در جنگ جهانی دوم، خط لوله به اروپا را کشیدند، ضرر می‌دادند؛ اما اکنون از کشورهای مقصد امتیاز می‌گیرند. این مسئله را باید در نظر داشت که قراردادهای خطوط لوله برای انتقال گاز طبیعی نباید کمتر از ۲۰ سال منعقد شود؛ چون به هیچ عنوان معنادار نیست، زیرا سود خطوط لوله گاز، پس از ۱۰ سال رخ می‌نمایند، اما این سود جبران ۱۰ سال اول را می‌کند. متأسفانه در ایران بسیار نفت‌محور به گاز می‌نگریم و فکر می‌کنیم باید در لحظه سود نصیب کشور شود، اما واقعیت چیزی جز این است. ممکن است این ۱۰ سال نخست آرام‌آرام به پنج سال یا کمتر کاهش یابد، زیرا تقاضا روبه‌افزایش است؛ ولی به‌هرحال نباید انتظاری را که از نفت داریم از گاز داشته باشیم.

درحال‌حاضر قیمت جهانی نفت روبه‌کاهش است و وابستگی کشور نیز به نفت بسیار بالاست، بهتر نیست رویکرد را به تمرکز بر صادرات گاز معطوف کنیم؟

تعجب نمی‌کنم که ۲۰ سال بعد، به جای وزارت نفت، وزارت گاز داشته باشیم. درهرحال ۱۱۰ سال است که از چاه‌های نفت برداشت می‌کنیم و عموما از میدان‌های بزرگ بهره‌برداری شده است. اکنون عمده میدان‌های نفتی فرسوده شده‌اند؛ بنابراین به ناچار تمرکز اصلی بر روی گاز خواهد بود.

عربستان اخیرا قیمت نفت خود را تغییر داده است. آیا می‌توان گفت این تاکتیک جدید عربستان برای رقابت با ایران است؟

تصور نمی‌کنم تاکتیک عربستان متوجه جمهوری اسلامی ایران باشد. عربستان اکنون در دو جبهه، درگیر جنگ واقعی نفتی است. اخیرا شیل، روزانه ۴،۵ میلیون بشکه نفت وارد بازار کرده است و مثل این است که سه‌برابر نفت الجزایر به یکباره وارد بازار شود و این مسئله روی معادلات عرضه و تقاضا تأثیر بسیاری گذاشته است. از طرف دیگر، روسیه سال‌ها از سیاست‌های اوپک بهره برده است، بی‌آنکه کوچک‌ترین همکاری‌ای با این سازمان داشته باشد؛ بنابراین عربستان و سازمان اوپک در دو جبهه، در یک جنگ نفتی جدی وارد شده‌اند. تصور نمی‌کنم هدف اصلی عربستان، ایران باشد؛ زیرا این سیاست عربستان در صدوشصت‌وهفتمین نشست سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) که هنوز قطع‌نامه هسته‌ای ایران مطرح نشده بود و آثاری از ورود ایران به صورت جدی در بازار جهانی دیده نشده بود، از سوی این کشور اعلام شد. در واقع عربستان درازمدت‌تر به این موضوع می‌نگرد.

یعنی اکنون ایران و عربستان دیگر در جنگ نفتی نیستند؟

ایران و عربستان درون سازمان اوپک همواره در جنگ هستند، اما درحال‌حاضر در بازار جهانی نفت طرف اصلی عربستان، ایران نیست، بلکه آمریکا و روسیه هستند.

پایان دوران استیلای اوپک بر جهان

هدایت توکلی
پژوهشگر حوزه انرژی

مایکل کلر در کتاب جنگ بر سر منافع می‌گوید: تسلط بر خلیج فارس نقشی کلیدی در کنترل اروپا و چین دارد، یعنی هر قدرتی که این مناطق را زیر سلطه داشته باشد، قطعا بر قدرت اقتصادی و سیاسی جهان تسلط خواهد داشت. در سال ۱۹۹۷ سام برونیک، عضو کمیته روابط خارجی سنای آمریکا، خزر را فرصتی جدید برای آمریکا اعلام کرد. مهم‌ترین هدف آمریکا جلوگیری از اتحاد چین، روسیه و ایران در به‌دست‌گرفتن ابتکار عمل در زمینه استحصال نفت و گاز منطقه است. یکی از محورهای اصلی استراتژی آمریکا برای ۲۵ سال آینده تسلط بر منابع انرژی جهانی اعلام شده است. درحال‌حاضر الگوی سنتی استیلای اوپک بر بازارها در هم شکسته است. آژانس بین‌المللی انرژی (EIA)، نماینده کشورهای مصرف‌کننده نفت، اعلام کرد عرضه نفت در بازارهای جهانی بیش‌ازاندازه است؛ زیرا عربستان سعودی با هدف حفظ سهمیه خود در بازارها به تولیدات خود در سطحی گسترده ادامه می‌دهد و اجازه نمی‌دهد تولیدکنندگان نفت شیل در آمریکا سهم خود را در بازار نفت افزایش دهند. دنیلیرگین از کارشناسان مؤسسه تحقیقاتی IHS، بر این باور است با توجه به قیمت نفت، چاه‌هایی که عملیاتی‌کردن آنها قبلا به ۳۵ روز زمان نیاز داشت، درحال‌حاضر فقط ۱۷ روز برای عملیاتی‌کردن‌شان کافی است. او می‌گوید امسال میزان هزینه تولید نفت با افزایشی ۶۵ درصدی همراه خواهد بود؛ اما با وجود این؛ ارائه اطلاعات بهتر در زمینه مسائل زمین‌شناسی، بهبود در عملیات پمپاژ و استقرار سریع‌تر حلقه‌های نفتی نیز در افزایش تولید نفت مؤثر هستند. شرکت‌های آمریکایی با برآورد انجام‌شده، در سال ۲۰۲۰ روزانه ۱۰میلیون‌و ۶۰۰ هزار بشکه نفت تولید خواهند کرد که معادل ظرفیت تولید نفت عراق است. با افزایش سطح تولید نفت در آمریکا، فشار بر دولت این کشور به‌منظور کاهش محدودیت‌ها بر صادرات نفت خام افزایش خواهد یافت. درهمین‌حال، واردات نفت خام آمریکا در حال کاهش است. واردات نفت خام آمریکا در ماه گذشته کمتر از واردات نفت خام چین بوده است. دیگر کشورها (از روسیه گرفته تا آرژانتین) نیز از حفاری‌هایی در بخش نفت شیل خبر داده‌اند؛ اما آنها به اندازه آمریکا در تولید نفت شیل تخصص ندارند. پایین‌بودن بهای کنونی نفت در نهایت سبب خواهد شد تولیدکنندگان مهم نفتی در تلاش برای یافتن روش‌هایی ارزان‌تر و منعطف‌تر برای تولید نفت باشند. فقط در صورتی بهای نفت به شرایط عادی خود باز خواهد گشت که مناقشات بزرگ نفتی در برخی از نقاط جهان رخ دهد و باعث افزایش تقاضای جهانی نفت شود. پل سانکی، از کارشناسان مؤسسه وولف‌ریسرچ، بر این باور است که کاهش سرمایه‌گذاری در بخش نفتی ممکن است در نهایت به افزایش بهای آن در بازارهای جهانی منجر شود و پس از آن «عصر نفت» به پایان خواهد رسید. با این شرایط، باید پذیرفت که بازگشت دوران استیلای اوپک بر بازارهای نفتی چشم‌اندازی بعید به نظر می‌رسد.

خبر

بازهم اماراتی‌ها هندوانه ایرانی را برگرداندند

● **ایسنا:** درحالی‌که آمارهای گمرک نشان می‌دهد که ایران در شش ماه گذشته حدود ۱۱۱ تن هندوانه به ارزش حدود ۷۲ میلیون تومان از امارات به کشور وارد کرده است، مسئولان گمرک اعلام کردند محموله‌های هندوانه برگشتی بوده‌اند نه وارداتی. بنابر این توضیحات، این محموله از طریق یکی از شرکت‌های تعاونی مرزنشین از بندر لنگه به کشور بازگشته است.

ایجاد سامانه املاک وزارت راه و شهرسازی تا بهمن‌ماه

● **ایسنا:** قائم‌مقام سازمان امور مالیاتی با اشاره به اینکه سامانه ثبت املاک باید تا شش ماه بعد از ابلاغ قانون اصلاحی مالیات‌های مستقیم که در ۳۱ تیر امسال مصوب شده بود، ایجاد شود، گفت: در این سامانه که از سوی وزارت راه و شهرسازی راه‌اندازی می‌شود، املاک بر مبنای نوع کاربری، شناسایی می‌شود که از این طریق واحدهای خالی پیدا شده و مالیات آنها پس از یک سال محاسبه خواهد شد. محمدقاسم پناهی در نشستی به منظور شفاف‌سازی اصلاحیه قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۳۱ تیر امسال با اشاره به اینکه این اصلاحیه از ابتدای سال ۱۳۹۵ اجرا خواهد شد، اظهار کرد: در این اصلاحیه پیش‌بینی شده که محاسبه مالیات به‌صورت علی‌الرأس از سوی مأموران مالیاتی حذف شود که این امر از ابتدای سال آینده با پیاده‌سازی طرح جامع مالیاتی در تمام استان‌ها اجرا خواهد شد. وی همچنین درباره ماده دیگری مبنی بر جرم‌انگاری‌های تخلفات مالیاتی عنوان کرد: عدم انجام تکالیف مالیاتی طبق اصلاحیه قانون، جرم عمومی تلقی شده است و همچنین در این قانون پیش‌بینی شده که در موارد خاص، دادگاه ویژه مالیاتی تشکیل شود و نام بدهکاران مالیاتی نیز در موارد خاص انتشار خواهد یافت.

ورود مجلس به ابهام تأمین مالی بسته ضدرکود

● **فارس:** رئیس کمیسیون ویژه تولید ملی با تشریح جزئیات جلسه این کمیسیون با مسئولان بانک مرکزی، گفت: نمایندگان مجلس درباره محل تأمین منابع لازم برای اجرای بسته ضدرکود دولت با ابهام روبه‌رو هستند که این مسئله در حال پیگیری است. حمیدرضا فولادگر افزود: یکی از موارد دیده‌شده در بسته دولت، تسهیلات خرید دین و پرداخت دیون بخش تولید توسط سیستم بانکی است به‌طوری‌که بانک‌ها بدهی تولیدکنندگان را به صورت نقدی پرداخت می‌کنند و در ازای آن، صنعتگران بدهی خود را به صورت قسطی و با سود تسهیلات مصوب شورای پول و اعتبار به بانک‌ها پرداخت خواهند کرد. فولادگر تصریح کرد: طبق اعلام دولت برای اجرای بسته ضد رکود، منابع مالی ۳۰ هزار میلیارد تومانی از محل پرداخت تسهیلات و همچنین منابع ۱۰ هزار میلیارد تومانی از محل منابع بانک‌ها پیش‌بینی شده است که این مسئله ابهاماتی را برای مجلس ایجاد کرده است. وی ادامه داد: در جلسه با مسئولان بانک مرکزی عنوان شد که منابع لازم برای اعطای تسهیلات خرید کالا و خودرو از محل ذخیره بانک‌ها نزد بانک مرکزی و همچنین منابع پیش‌بینی‌شده برای اعطای تسهیلات تأمین خواهد شد و دولت قصد دارد اولویت‌های پرداخت تسهیلات بانکی را به سمت پرداخت این دو وام تغییر دهد. وی با بیان اینکه بانک مرکزی باید به مجلس توضیح دهد که این منابع به طور دقیق و از چه محلی تأمین خواهند شد، گفت: تزریق این منابع نباید طوری باشد که به سمت استقراض برویم و اثر تورمی در کشور داشته باشد. رئیس کمیسیون ویژه تولید ملی با بیان اینکه قرار شد در جلسه بعدی با نمایندگان بانک مرکزی در دو هفته آینده به ابهامات نمایندگان مجلس در این مورد پاسخ داده شود، افزود: کلیات بسته ضدرکود دولت در شورای پول و اعتبار تصویب شده و قرار است دستورالعمل‌های آن نیز تدوین و ابلاغ شود.

ایران تولید خودرو را در سوریه ازسر می‌گیرد

● **تسنیم:** معاون صادرات مدیرعامل شرکت ایران‌خودرو گفت با اخراج نیروهای تروریستی از مناطق کلیدی سوریه، ایران‌خودرو اکنون قادر به راه‌اندازی مجدد سایت‌های خود در این کشور جنگ‌زده است. به گزارش پایگاه خبری زاویا، سعید تفضلی، معاون صادرات مدیرعامل شرکت ایران‌خودرو گفت با اخراج نیروهای تروریستی از مناطق کلیدی سوریه، ایران‌خودرو اکنون قادر به راه‌اندازی مجدد سایت‌های خود در این کشور جنگ‌زده است. وی خاطرنشان کرد ایران‌خودرو به‌تازگی حدود صد دستگاه خودرو به سوریه صادر کرده و با شریک سوری‌اش درباره ازسرگیری فعالیت یک سایت تولید مشترک خودرو در نزدیک دمشق به توافق رسیده است. وی افزود: «بر اساس توافق به‌دست‌آمده، ایران‌خودرو تولید سمند را متوقف خواهد کرد و روی خودروهای جدید سورن، رانا و حتی دنا تمرکز خواهد کرد». به گفته معاون صادرات ایران‌خودرو، سایت تولید ایران‌خودرو در سوریه با دریافت قطعات موردنیاز تولید ۴۸ دستگاه دنا، ۲۴ دستگاه سورن و ۲۴ دستگاه رانا، به‌زودی فعالیت خود را آغاز خواهد کرد.